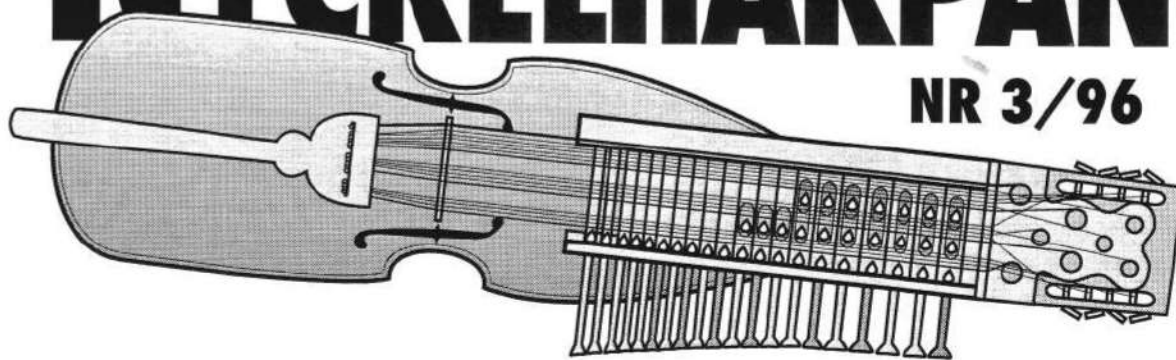
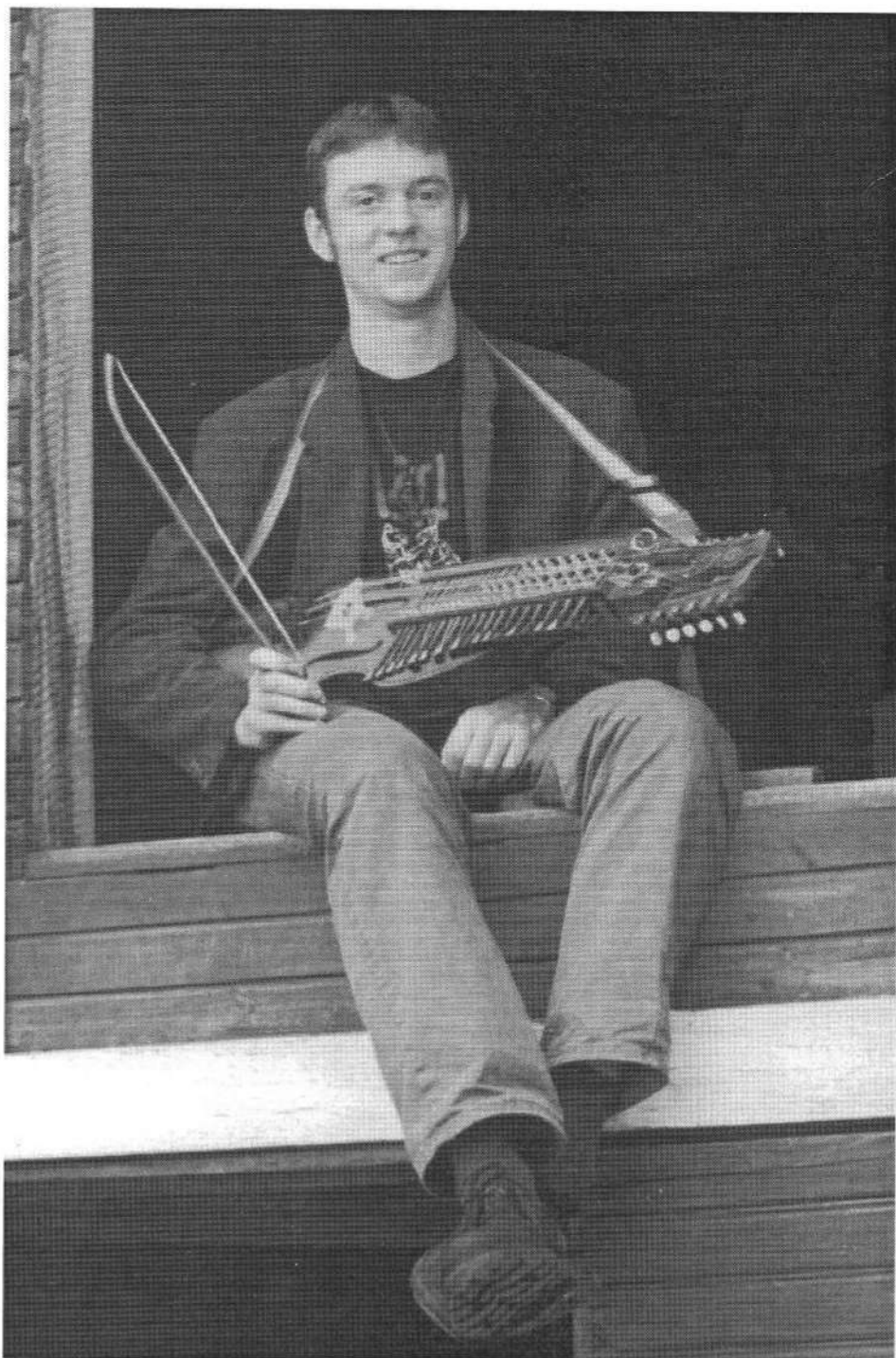

NYCKELHARPAN

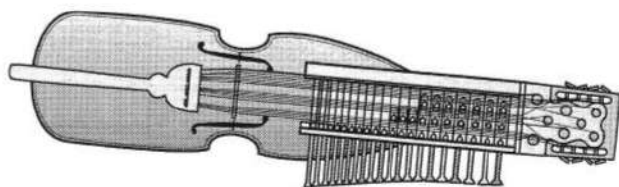
NR 3/96

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS MEDLEMSTIDNING

MEDLEMSMARIKEL.
EKEBYHOLMSKURSEN.
HÖSTENS TRÄFFAR.
SPELA I VÄRMLAND.
JAN LING.
VÄRLSMÄSTERSKAPET -96.
EN VECKA MED VÄSEN.
M.M.

NYCKELHARPAN NR 3/96

Fortsätter Nyckelposten. Årgång 10.
Medlemstidning för Föreningen Nyckelharpan.
Utkommer med 4 nr per år. ISSN 1401-2936

Adress: Föreningen Nyckelharpan, c/o Möllerman
Riddarstigen 17A, 183 30 Täby.

Tel. kvällar och helger 08-768 13 66.

Tel. dagtid 08-463 32 16.

Ansvarig utgivare: Sture Möllerman.

Redaktion:

Sture Möllerman, telefon se ovan.

Marianne Möllerman, telefon se ovan.

Anne-Marie Tärnström, tel 08-89 91 80.

Artiklar och bilder ur Nyckelharpan får ej kopieras för
publicering utan medgivande från redaktionen.

Material till nästa nummer skall vara på redaktionen
senast 10 november.

Medlemskap i Föreningen Nyckelharpan kan väljas
antingen fullt eller begränsat.

Fullt årligt medlemskap erhålles mot inbetalning av
125 kr på föreningens postgirokonto nr 491 82 94-2.

Väljer du lägre medlemsavgift, 100 kr, erhåller du
tidningen Nyckelharpan men avstår från all övrig infor-
mation.

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE

		Telefon
Ordförande	Sture Möllerman	08-768 13 66
Kassör	Paul Westman	08-649 22 09
Sekreterare	Anne-Marie Tärnström	08-89 91 80
Ledamot	Ingemar Aronsson	08-99 62 19
Ledamot	Bertil Wettersten	08-500 312 65
Suppleant	Christer Kvarne	08-641 25 12
Suppleant	Bertil Svensk	08-741 23 65

Föreningen Nyckelharpan org. nr 80 20 11-4289

Adressändring sändes till

Bertil Svensk, Örnens väg 44, 136 40 Haninge.

OMSLAGSBILDEN

Niklas Rosvall, världmästare på kromatisk harpa 1996.

Foto: Per-Ulf Allmo.

INNEHÅLL

i detta nummer

Curt Tallroth låtar.	sid. 3
Viksta-Lassestipendiat: Eva Tjörnebo.	sid. 3
Ekebyholmskursen.	sid. 4-5
Höstens torsdagträffar.	sid. 6
Var man kan spela i Värmland.	sid. 6
Medlemsmatrikel.	sid. 7-9
Jan Ling – nyckelharpan apostel.	sid. 10
VM i nyckelharpa 1996.	sid. 11-13
Lyssnat på.	sid. 14
Scandinavian week: En vecka med Väsen.	sid. 15
Salutorget m.m.	sid. 16

Nästa manus- stopp: 10:e november

HÖSTENS LIMMERICK

*En harpspelare ifrån Gränna
sin helgsprit så stark bruka' bränna,
att han blev så full,
han ramla' omkull
och kunde ej knavrarna känna.*

Väl hemkommen efter semestern är det kanske dags att se över nyckelharpan. Hur mår strängarna? Sitter stallet som det ska? Har lacken fått några skrubbsår efter allt buskspel? Har stråktaget smetats ner av myggmedel och grillolja?

Om du inte kan lämna dessa frågor med gott samvete är det nog dags för en rejäl översyn av ditt kära instrument.

Själv har jag en harplåda som snart sett sina bästa dagar. Problemet är bara att jag inte vill skiljas från den. Den är liksom ett med harpan. Dom har följts åt på alla platser vi besökt genom åren.

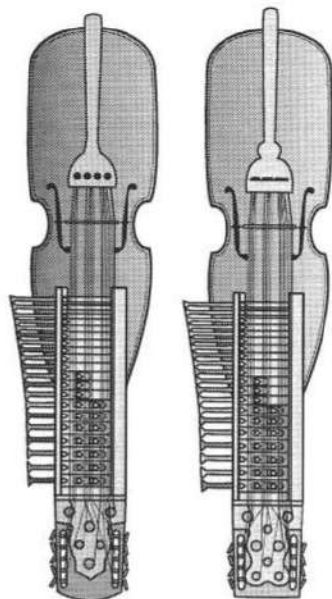
I sommar har vi hållit oss inom Sveriges gränser, men ända uppe i Pite lappmark. Där besökte Marianne och jag bland annat en spelträff 7 mil norr om Arjeplog. Marianne med fiolen och jag med harpan som långväga uppländska stråkspelare bland alla norska och svenska dragspel, tvättbräda och gitarrer. Det blev ett mycket omväxlande program som avrundades med två semesträndande operatenorer och pianoackompanjemang. När dessa herrar tog ton, var det som om taket ville lyfta sig i den fullsatta fjällgården. Men huset var välbyggt. Själv tittade jag förskräckt på mitt harpfodral. Jo, det höll det också, trots vibrationerna.

Till nästa liknande träff måste jag nog ha sett över lådan. Harpan är fortfarande i prima skick, men det vore illa om den skulle ta skada på grund av ett bristfälligt fodral.

Till föreningens första torsdagsträff i höst (se sid 6) är det bra om alla som kommer har sina instrument i topptrim.

Då tänker vi arbeta med komp på nyckelharpa. Det är alltid roligare och det låter mycket bättre med välklingande instrument.

På återhörande!
Sture Möllerman

Låtinspelningar med Curt Tallroth

Föreningen Nyckelharpan har för en tid sedan fått ett antal låtar inspelade av Curt Tallroth.

För de medlemmar som önskar ta del av dessa inspelningar, dock ej i kommersiellt syfte, finns möjlighet att erhålla en bandkopia. Kontakta Ingemar Aronsson för närmare detaljer. Tel 08 - 99 62 19.

Vissångerskan Eva Tjørnebo, Nyköping - årets Viksta-Lasse stipendiat.

Fonden till Viksta-Lasses Minne har utsett vissångerskan Eva Tjørnebo till årets Viksta-Lassestipendiat.

Leonard Larsson (1897-1983) – mer känd som Viksta-Lasse – var storspelman i Uppland och spelade i många år tillsammans med den legendariske Hjort-Anders.

Stipendiet utdelas en gång om året till en person som "aktivt för de folkmusikaliska traditionerna efter Viksta-Lasse vidare". Årets stipendium är det första som tilldelas en vissångerska. Tidigare har alla mottagare varit spelmän.

Eva får stipendiet för att hon – enligt juryns motivering "med sin varma och levande sång för vår vistradition vidare".

Stipendiet består av diplom, en bronsmedalj samt en penningssumma om 7.000 kr.

Eva Tjørnebo som besökt och dokumenterat vissångare och spelmän bl a i Uppland, Grammisnominerades förra året för sin CD "Å längtat haver jag". Hon tilldelades i höstas Nyköpings kommuns kulturstipendium.

Eva Tjørnebo med sina spelmän höll en viskonsert under Vattenfestivalen på Gustav Adolfs Torg i Stockholm den 10 augusti. De kommer också att hålla konsert i Viksta kyrka, Uppland den 13 oktober kl 18.00.

Ännu en lyckad Ekebyholmskurs

Söndagen som avslutar midsommarhelgen samlas spelsugna människor på Ekebyholms slott utanför Rimbo för att under en knapp vecka njuta av god mat, varandras sällskap, skön natur, vackert väder (nästan alltid) och framför allt musik, musik, musik.

I år sprängdes alla tidigare ramar eftersom inte mindre än 77 elever hade kommit – de som anmält sig i tid – samt 13 lärare.

Huvudinstrumentet är nyckelharpa, men närmare 15 fioler hade i år smugit sig in bland hermelinerna.

Deltagarna delas in i nio harpgrupper och två fiolgrupper, allt efter förkunskaper. Tycker man att den grupp man har hamnat i är för lätt eller för svår har man möjlighet att byta grupp.

Skillnaden i ålder mellan yngste och äldste deltagare verkar bli större varje år. Nu var 18 deltagare under 20 år och den yngste var 14 år. De äldsta var pigga pensionärer. Kunnandet är stort och spelvilligheten på topp; kanske har de yngre lite flinkare fingrar.

Lärarna är bland de bästa i Sverige: Cajs Ekstav, Peter Hedlund, Esbjörn Hogmark, Peder Källman, Anders Matsson, Leif Nygren, Sigurd Sahlström och Sven-Olof Sundell på nyckelharpa och Anders Liljefors och Tore Lindkvist på fiol. Som russinet i den fina kakan medverkade Eva Tjörnebo som lärare i vissång.

Administrationen sköttes med den äran av Lars Lindkvist med benäget bistånd av Barbro Andersson – det är ett enormt arbete att få allt att klaffa.

Lektionerna har hållits dels i grupperna, dels som en-

skilda övningar med privat lärare; båda delarna mycket givande.

På kvällarna har det varit dansinstruktion och annan underhållning. Ivar och Ulla försökte med viss framgång lära ut bondpolska – att alla inte lyckades lära sig berodde inte på I och U.

Måndagkvällen gjorde Johan Hedin och Marcus Svensson ett bejublat framträdande på nyckelharpor beledsagade på ett utsökt sätt av Annika på violoncell.

Att Hasse Gille och Kurt Södergren är mycket underhållande i såväl musik som tal vet väl de flesta och deras föreställning på tisdagkvällen var mycket uppskattad.

På onsdagkväll var det som vanligt elever och lärare som underhöll varandra i aulan. Då får även släkt och vänner komma och lyssna. Tänk vilka förmågor det finns bland harp- och fiolspelare

Men kvällarna har aldrig varit slut med det ordinarie programmet. Dans i stora slottssalen, musik i många olika smårum och sång uppe på vinden till fram på småtimmarna. Det är bara de starkaste som överlever, men roligt är det.

Traditionsenligt avslutas kursen på torsdagkvällen med en konsert i Rimbo kyrka dit de kära Rimboborna verkar att ha gått man ur huse för att lyssna till allspel, grupper och enskilda spelmän. Allra sist bjuds det på kaffe i församlingsgården och sedan är det oåterkalleligen slut.

Eftersom kursen alltid har varit fullbokad behöver den ingen reklam, men det är en bra, lärorik och trevlig kurs.

Per-Åke Wallin

Vad tyckte ungdomarna på Ekebyholmskursen?

Låtkursen på Ekebyholm veckan efter midsommar var den största hittills, räknat i antalet deltagare och glädjande nog var där hela nitton nyckelharpspelande ungdomar, dvs i åldrarna 13-25 år. Av dem var för övrigt endast fyra stycken över 20 år.

Jag kunde inte låta bli att ta tillfället i akt att försöka pejla dessa nitton ungdomars syn på nyckelharpan, spel och förebilder.

Fantastiskt nog ställde alla nitton upp och svarade på mina frågor när jag kom med bandspelaren! Urvalet är väl litet för att säga något om ungdomars uppfattning och åsikter generellt, det får vara en liten undersökning bland

ungdomarna på Ekebyholm sommaren 1996.

När man ska beskriva könsfördelningen kan det trassla till sig med vokabulären – jag väljer här att använda flickor resp. pojkar.

Köns- och åldersfördelning

Av de nitton var sex (6) pojkar och tretton (13) flickor, jämnt fördelade över åldrarna 13 - 25 år. Flest var 18-åringarna, fem (5) stycken, och endast 4 stycken var, som nämnts, över 20 år.

Procentsiffrorna längre fram är uträknade på gruppen flickor resp. gruppen pojkar var för sig, alltså inte på totala antalet ungdomar.

Hur kom det sig att du började spela nyckelharpa?

Här varierar svaren stort, men man kan urskilja några kretsar:

Familjen	4
Någon spelar eller bygger	
TV	4
Åsa Jinder	(2)
Minns ej vem	(2)
Musikskolan	2
Instrumendemonstration	
Spelmansstämma	2
Sett någon framträda	
Granne, kompis	5
Övrigt	2
Med i studiecirkel	(1)
Konsert med Hedningarna	(1)

Tar du lektioner för någon lärare?

JA	
Flickor	5 = 38%
Pojkar	5 = 83%
NEJ	
Flickor	8 = 62%
Pojkar	1 = 17%

Några av dem som svarade ja går i kommunala musikskolan. Av de som svarade nej sade fyra (4) spontant att de skulle vilja ta lektioner, En (1) vill inte gå för någon lärare just nu.

Spelar du i någon grupp?

JA	
Flickor	6 = 46%
Pojkar	3 = 50%
NEJ	
Flickor	7 = 54%
Pojkar	3 = 50%

I framtiden, skulle du vilja ha nyckelharpan som hobby eller som yrke?

HOBBY	
Flickor	7 = 54%
Pojkar	3 = 50%

TVå spontanta kommentarer från flickor: "...men en väldigt stark hobby." "...skulle vilja som yrke, men det går nog inte att tjäna så mycket pengar på det."

YRKE	
Flickor	5 = 46%
Pojkar	3 = 50%

TVå flickor tillade, att de kanske inte kan bli tillräckligt duktiga för att ha spelet som yrke. De flesta syftade här på att ha musik som yrke, t ex musklärare, där nyckelharpan ingår som en del.

Har du någon idol eller förebild?

När jag lyssnar på svaren hör jag hur obetänksamt ställd frågan är. Begreppen idol och förebild representerar antagligen skilda företeelser. Så gott som alla drar på svaret, några vill eller kan inte säga något namn meddetsamma. Jag uppfattar det som att idol är någon man beundrar mer på avstånd, medan en förebild är en person på närmare håll t ex en lärare.

Att sammanställa svaren på denna fråga i spalter eller med procenttal låter sig inte göras.

Den största gruppen är den där man nämnde två eller fler namn, nämligen följande (ordagrant):

Anders Mattsson, Sahlström
Olov Johansson, Sahlström, Ceylon Wallin
Puma*, Trio Patrekatt
Väsen, "De som var här igår"***
Anders Mattsson, Sture Sahlström
Väsen, Eric Sahlström
Olov Johansson, Anders Mattsson
Johan Hedin, Peter Hedlund, Eric Nordman, Åsa Jinder
Eric Sahlström, "Till Eric-gruppen"
Peter Hedlund, Anders Mattsson

Så följer de som nämnde ett namn:

Puma
Sture Sahlström
Olov Johansson
Eric Sahlström
Eric Sahlström

Övriga:

TVå av de tillfrågade hade ägnat sig åt andra former av folkmusik än nyckelharpa, och svarade Lena Villermark respektive "fiolspelmän, det finns massor".

En svarade "ingen särskild", och angav inget namn, förmodligen inte på grund av brist på förebilder, då han kom från en miljö där "alla" spelar – inom familjen, kompisar etc.

Kommentar:

Bland dem som nämns flera gånger var två stycken lärare vid Ekebyholmskursen, Peter Hedlund och Anders Mattsson. Det är glädjande att man ser sina lärare som starka förebilder. Mycket intressant är, att så många av framför allt de yngre ungdomarna nämner Eric Sahlström som idol eller förebild, en kommentar var "Han är kungen ju".

TVå av de som nämnde hans namn hade dessutom aldrig hört honom spela, inte ens på inspelningar, CD eller band! Uppenbarligen förmedlas Erics storhet på andra sätt.

När nu en ny folkmusikväg tycks vara i antågande är det glädjande att se och höra så många ungdomar med nyckelharpa! Och spännande att följa utvecklingen – förutsättningarna och förebilderna är ju delvis andra än de vi hade, som började spela på 70-talet och senare.

Anne-Marie Tärnström

*) Peter "Puma" Hedlund

**) Trio Patrekatt, som gav en konsert en av kvällarna

Höstens torsdagsträffar på Hartwickska Huset.

Vi träffas även denna höst i Gästabudsalen på Hartwickska Huset, S:t Paulsgatan 39B, Stockholms söder. Tiden blir som vanligt mellan kl 19 och 22.

Reservation för ändring i programmet, dock ej datum. Ring gärna till någon i styrelsen om du har frågor eller idéer om torsdagsträffarna.

12 SEPTEMBER

Att kompa på nyckelharpa. Vi tar fasta på det som tidigare i år har presenterats i tidningen Nyckelharpan om komp på nyckelharpa och arbetar vidare med detta under Sture Möllermans ledning.

10 OKTOBER

Gästspelman 1. Nisse Nordström har lovat att komma till oss för att dela med sig av sin låttradition. Nisse presenterades i förra numret av Nyckelharpan.

14 NOVEMBER

Gästspelman 2. Denna torsdag hoppas vi få lyssna till och spela tillsammans med Hasse Gille, Österbybruk.

12 DECEMBER

Julfest. En spelkväll kryddad med något ätbart från vårt svenska julbord. Till denna kväll vill vi ha föransmälan. (För att veta hur mycket mat som ska införskaffas.) Mer info om julfesten senare i höst.

Var man kan träffa spelkamrater i Värmland.

Här i sköna Värmland finns faktiskt en stadig skara harpspelare, som med åren blivit fler. T.ex. har vi i Gunnarskog, cirka tre mil från Norska gränsen, haft tre nybörjarkurser på harpa under fyra år.

I västra och norra Värmland finns relativt gott om harpspelare. Hur det exakta läget är i östra Värmland vet jag inte riktigt, men harpspelare finns. I söder finns också harpspelare och avståndet till Dalsland är inte heller långt, där det finns gott om spelmän.

Spelmanslag känner jag dock inte till något mer än det i Gunnarskog. Dit är alla hjärtligt välkomna. Vi träffas vanligtvis varannan vecka på söndagar. För mer information kontakta mig.

Du som är intresserad av privatlektioner eller att lära dig spela eller bygga nyckelharpa, kontakta mig omgående så kan jag vidareförmedla kontakten. Under hösten startar vi en nybörjarkurs. Om den geografiska spridningen är stor, kommer vi att starta på ett par platser runt om i Värmland. *Anmäl dig till mig omgående!*

Den 13 juli samlades ett 20-tal harpspelare till en nyckelharpträff i Gunnarskog, i samband med spelmansstämman här. En sådan träff hoppas vi kunna anordna igen under hösten, och då blir vi säkert ännu fler. Mycket roligt är det med alla norska kollegor som kommer till oss här i Värmland. Välkommen du också.

Daniel Höglund
Rudsvägen 16A
654 63 KARLSTAD
Tel. 054-10 15 96

MER OM NYCKELHARPAN PÅ INTERNET

<http://www.kd.qd.se/~hog-data/nyckel/nyckelharpa.htm>

Jan Ling

– nyckelharpan apostel

Foto: Per-Ulf Allmo

En av jurymedlemmarna vid årets VM i nyckelharpa var Jan Ling, professor i musikvetenskap och rektor vid Göteborgs universitet. I nyckelharpkretsar är han kanske mest känd för sin doktorsavhandling, Nyckelharpan – studier i ett folkligt instrument från 1967. Lings engagemang vid den tiden var en bidragande orsak till att en nyckelharpsvåg kom i rullning samtidigt som den jättelika folkmusikvågen svepte fram.

När jag träffar Jan Ling i Österbybruk har han just bevistat en konsert i brukskyrkan, Till Eric, med en rad av den yngre generationen nyckelharpister – Olov Johansson, Marcus Svensson, Johan Hedin m fl. Det ger ett utmärkt tillfälle att höra lite om JL:s syn på nyckelharpan idag jämfört med slutet av 60-talet.

Min första fråga till Jan Ling blir en undran hur han egentligen kom in på ämnet nyckelharpa?

JL fick en nyckelharpa i 25-årspresent. Vid den tiden arbetade han vid Svenskt visarkiv och även vid Musikmuseet, så visst kände han till nyckelharpor men blev genast intresserad – fanns det verkligen sådana instrument kvar? Tanken att ägna sina doktorandstudier åt nyckelharpan väcktes, men till en början mötte han stort motstånd från sin professor. Då JL gått i pianoklassen vid Musikaliska akademien uppmanades han istället skriva om Carl Philip Emanuel Bach, men – lyckligtvis – stod han på sig i fråga om ämnesvalet.

Så började nystandet i det lilla nyckelharpmaterial som var tillgängligt, främst en enkätundersökning på Nordiska museet gjord av Otto Andersson. Där sökte han efter namn på spelmän och byggare, uppskattningsvis fanns inte mer än 20-30 kvar vid den tiden, slutet av 50- och början av 60-talet, och han började systematiskt spela in dem.

När han kom upp till Österbybruk för att spela in Justus Gille och Julius Vickman ville de först inte spela för honom. Dansen vid herrgården till nyckelharpa var sedan länge övergiven, danskvällarna med dragspelsmusik hade sin plats i Folkets park. JL fick återvända upp till Österbybruk ett par gånger innan de äntligen gick med på att spelas in.

Under inspelningsresorna träffade han naturligtvis även Eric Sahlström.

När så Nyckelharpan – studier i ett folkligt instrument lades fram, fick den ett mycket positivt mottagande, såväl

nationellt som internationellt. Vid disputationen 1967 medverkade Nisse Nordström, Eric Sahlström, Gösta Sandström samt Harry Pettersson.

Under 1960-talet försökte JL få en professur inrättad på musikhögskolan för Eric Sahlström, men ingen tog detta på allvar, ingenstans fanns intresse eller stöd.

Tillhörde man inte den konstmusikaliska delen av musikvetenskapen hade man inte en chans.

Nyckelharpan är ju en svensk företeelse, en nationell symbol och speglar på något vis en svensk mentalitet och utan Eric Sahlström hade detta inte varit möjligt.

JL menar att Eric's konstnärskap är i paritet med Beethoven eller Brahms; han var ett musikaliskt geni.

En sådan musikalisk genialitet kombinerad med folklig förankring gör att musiken kan förstås av ett brett skikt. Alla kännare förstår att det är något fantastiskt och de som inte har kunskap njuter ändå. Det är stor konst – att förmedla olika delar till olika människor.

Vid musikbiennalen i Venedig framträdde Eric i samma sammanhang som tidens stora, t ex Stockhausen.

Samtidigt var det svårt att få honom etablerad och erkänd i form av jobb här hemma, Sverige var inte moget att ta emot sådana begåvningar.

Idag är en av spelmännen som framträdde vid Till Eric-konserten i Österbybruk denna kväll lärare vid Musikhögskolan i Stockholm och andra är eller har varit elever där.

När han talar om det unika med Eric och hans musikalitet, associerar JL till en Chopin eller Paganini: ett geni som ur en tradition skapar något nytt, som i sin tur förvaltas av den efterföljande generationen.

Som efterföljare till och förvaltare av det musikaliska arvet efter Eric nämner JL exempelvis Hans Gille, Esbjörn Hogmark och inte minst Gösta Sandström, Eric's stora supportorer som bland mycket annat såg till att han fick konstnärslön 1977.

Efter dem kommer ytterligare en generation som innovatörer, den första generationen som är etablerad på Musikhögskolan.

Vad Jan Ling trodde skulle kunna göras 1967 sker nu, 1996. Det är synd när samhället inte förstår att det är geniala innovatörer vi ska satsa på.

Framtiden då?

Arrangemangen är idag på väg in i en konstmusikalisk stilkrets, åt 1800-talsets musik. Även Erics låtar är enligt Jan Ling komponerade efter 1700- och 1800-tals-ideal.

Element i folkmusiken pekar mot olika stilar beroende på vem som tar hand om den – bara att jämföra med Jan Johansson eller Lars Gullin t ex – och just nu finns många olika härdar.

Så långt om nyckelharpan i det etablerade musiksverige. Parallellt lever ju folkmusiken också ett annat liv, som den alltid gjort, med spelmän som har ett "civilt" yrke men ägnar all fritid till att fara runt och spela eller undervisa på kurser. Och med människor som går på dessa kurser och ser det som livskvalitet att få ägna sig åt folkmusik, och nyckelharpa.

15 juni 1996. Anne-Marie Tärnström

VM I NYCKELHARPA 1996

De första VM-tävlingarna hölls 1990 vid nyckelharpstämman i Österbybruk. Då gick Olov Johansson ur striden som segrare på såväl gammelharpa som på kromatisk nyckelharpa. 1992 hölls tävlingarna på Skansen i Stockholm. Titeln i gammelharpsklassen gick då till Hasse Gille medan Peter Puma Hedlund rodde hem segern på kromatisk harpa. Det året infördes en tävling vid sidan om. Publiken röstar där fram publikens favorit - i detta fallet Anders Mattsson. Han blev publikfavorit även i Gamla Linköping 1994, då han också erövrade VM-titeln i kromatiska klassen. På gammelharpa vann Lena Jörpeland. Bäst åhörarpå plats hade då lilla Elis, några centimeter från harpan. Lena var nämligen i 7:e månaden.

1996 var så tävlingarna tillbaka i Österbybruk. Juryn bestod av Gunnar Ahlbäck (ordförande), Jan Ling, Nisse Nordström, Curt Tallroth, Sigurd Sahlström samt under-teknad. Som jurymedlem får man ta emot många synpunkter. De är också mycket välkomna, (utom kanske när de bara är av slaget fel låt vann utan minsta motivering). Några frågor kommer upp ofta, vilket borde vara ett tecken på att många andra går i samma funderingar. Några sådana frågor kan jag ju passa på att besvara här. En vanlig fråga är vad vi har för bedömningsgrunder. Vi har fyra huvudpunkter vi poängsätter. De är sedan indelade i delfrågor vilket gör att huvudpunkterna sinsemellan väger olika tungt. Vi tittar på låtval (tex om låten är nyckelharpanpassad). Nästa punkt handlar om speltekniskt utförande (där allmän skicklighet, tangentskicklighet, stråkteknik, melodigestaltning och tonbildning ingår). Sedan har vi folkmusikaliskt utförande med sju-åtta delmoment som handlar om stil, ornamentik, takt, rytm, tempo, bordunspel och dubbelgrepp, samt slutligen

punkten musikaliskt uttryck med det svärdefinierade spelmannsmässighet, gestaltning och helhetsintryck.

En annan fråga är hur mycket vi tar hänsyn till nervositet och att det kanske låter mycket bättre hemma i köket. Viss förståelse för felpspel etc p g a nervositet har vi förstås. Även en omstart av en låt som havererat accepteras. Men går det för snett så är det ju så att det är en del av tävlingen att klara av situationen. Några spelmän visar prov på stor förmåga att improvisera fram snygga lösningar om de kommit ur spår, och då vänder man ju snarast ett misstag till något positivt. Men det som räknas är inte vad man åstadkommit hittills i sitt liv, eller hemma i köket. Det vore en annan slags tävling om man kunde ta med sig en kassett och visa hur bra man kan vara. Det som räknas är prestation just under tävlingen – inga gamla meriter eller försyndelser.

Några har föreslagit att juryn borde sitta bakom ett skynke. Inte för att man skall slippa se dem, hoppas jag. Utan därför att det vore rättvisare om juryn inte visste vem som spelar. En invändning mot detta är att det hör vi ändå. En del av tjusningen med solospel på nyckelharpa ligger väl i hur personligt och individuellt det är.

– Tänker juryn på ansvaret den har som normriktare om den premierar tex en ung spelmanns virtuositet kontra mognad och tradition hos en äldre spelman? är en fråga vi fått. Men det gör vi inte. Det frågeställaren vill peka på är svårigheten att väga t ex tradition kontra fingerfärdighet, men det är något man tar ställning till innan tävlingarna börjar, genom att fastställa bedömningspunkter och rangordna dessa inbördes. Vid Zornmärkes-uppspelningar bedöms spelmannen enbart gentemot en norm, medan VM är en tävling där bara en vinner. Det gäller att spela bra eller rät-

tare sagt bäst av deltagarna sett utifrån hur bra man lyckas på de bedömningsgrundade punkterna. (=normen)

En gång mästare alltid mästare. Om än inte regerande. Borde man inte portförbjuda tidigare titelinnehavare från tävlingarna – man kan inte bli mer än mästare! Och andra får då chansen, är en fråga vi fått. En sympatisk tanke. Men för att upprätthålla den höga kvaliteten på tävlingarna som vi hittills haft, vill vi precis som i alla andra tävlingar vi känner till – såväl i musik- som i idrottsliga sammanhang – ge den mästare som så önskar chansen att vara med igen.)

Det här blev mer kring tävlingen som sådan än om deltagarna men nu äntligen över till tävlingarna. 11 spelmän i gammelharpklassen och hela 18 i den kromatiska gav publiken en absolut förstklassig underhållning. Möjligen kan detta anses vara lite för mastigt program men publiken verkade nöjd.

I gammelharpklassen ställde Hasse Gille, Anders Nordfors samt Niklas Rosvall upp på kontrabasharpa. Björn Björn, Esbjörn Hogmark, Kurt Södergren, Curt Jinder, Lena Jörpeland, Ingvar Jörpeland, Kjell Landström och Christer Wesström spelade silverbasharpa. Normalt avslöjar vi inte vem som bedömdes som tvåa. I år gör vi ett litet avsteg från den regeln eftersom det var mycket jämnt.

Björn Björn åstadkom ett formidabelt silverbasspel med sina två Anderénlåtar. Där fanns inget att anmärka på!!! Lena Jörpeland gjorde en lika fin insats som när hon tog hem segern 1994. Spelstilarna dem i mellan är olika, men en ännu tydligare för gemene man var skillnaden i spelsätt när Niklas Rosvall framförde Gustav den III krigsmarsch. Efter lyssnade och diskussion – och diskussion igen, valdes Lena Jörpeland före Björn Björn. Hon blev därigenom den första som framgångsrikt försvarat sin titel. Att det krävdes målfoto för att få fram en vinnare förringar inte på minsta sätt hennes seger.

I den kromatiska klassen återfanns bland andra Sture Sahlström med sin härliga äkta gammellåt. Hasse Gille hade avsett att ställa upp enbart på gammelharpa, men av misstag kom han med på startlistan även på den kromatiska harpan. Att uppbåda ett öronbedövande jubel hos publiken är väl var musikers önskedröm. Men det Hasse gjorde var tvärt om. Och det är betydligt svårare. Han fick publiken absolut andäktigt knäpptyst genom att hålla ut tystnaden till bristningsgränsen i en av sina låtar. Man skulle kunnat höra ett tagel falla i gräset på 60 meters håll. Det är spelmansmässigheten personifierad att kunna trollbinda åhörarna så...

Många spelmän lyckades perfekt så underhållningsvärdet var oerhört högt. (Ingen nämnd, ingen glömd.) Att få höra alla dessa av våra absolut mest framstående spelmän, spela solo och på topp... Niklas Rosvall spelade en halling från Värmland samt en låt efter Ivar Tallroth. Tallrothlåten hade vi hört som närmast föregående nummer, men då med Esbjörn Hogmark. Två lysande tolkningar – tämligen olika. Vi hade en Tallroth i juryn som ju förstås visste hur Ivar spelade den. Men å andra sidan får man inga extra poäng för att kopiera en förebild. Båda spelmännen satte sin prägel på låten. Någon sade efteråt att man inte kan spela en halling på nyckelharpa. Vi tyckte Niklas bevisade motsatsen. Efter bara några timmars diskussion hade juryn enats om att ge Niklas mästartiteln. Vi hade fått ett löfte av Tongång om att vinnaren i kromatiska klassen skulle få spela in en CD. Niklas har tackat ja till det erbjudandet, så nu väntar vi nyfiket på att få höra vad han tänker bjuda oss på.

Publikens favorit-tävlingen avgörs med olika metoder år från år. Ett år mättes publikens reaktion med hjälp av decibellmätare (ljudstyrka) och stoppur. I år valdes 25 personer ur publiken ut för att rösta på konventionellt sätt med röstsedel. Utslaget var solklart. Vinnare var Niklas Rosvall som fick ta emot den sedvanliga cittran från Gottfrid Johanssons musikaffär. De som inte röstade på honom hade god spridning på sina röster vilket kan ses som ett tecken på att nivån över lag var mycket hög. Fyra kvinnliga spelmän återfanns bland de som kammade hem röster.

Grattis till Lena och Nicklas!

Gunnar Fredelius

*Till vänster Björn Björn.
Längst till vänster och nedan Lena Jörpeland.
Foto: Per-Ulf Allmo.*

LÄTT POLKETT

Pernilla Carlzon, 20 juli 1995

"En melodi som kom
när jag satt och spelade nyckelharpa."

LYSSNAT PÅ!

Pernilla Carlzons senaste utgåva "Solsting" i form av 17 egna kompositioner framförda av Pernilla med vännerna Anette Wallin, Johanna Nygren och Johan Wennman.

Fiol, nyckelharpa, durspel, tramporgel, blockflöjt, bas och percussion är instrumenten som använts i denna Pernillas andra utgåva.

Låtarna finns även att tillgå i ett häfte med 21 av hennes kompositioner ur vilket vi fått publicera ovanstående lätta polkett. Den liksom flera av Pernillas många låtar har en

– tycker jag – egenhet, nämligen de oförberedda harmoniska sprången. Ex vis som här i polketten: sjunde taktens första hälft.

Tre av låtarna framförs med nyckelharpa, resten med fiol eller durspel på denna CD/kassettband. Tillsammans ger inspelningen ett prov på välspelad ung folkmusik av idag, men kanske lite för snäll i mitt tycke. Det ska bli intressant att se och höra, vilken väg utvecklingen av dessa musiker tar.

Solsting och 21 låtar kan beställas från Pernilla Carlzon, Krokvägen 12, 694 35 Hallsberg. 0582 - 134 82.

Sture M.

Scandinavian Week: en hel vecka med Väsen.

Matt Fichtenbaum, Chelmsford, Massachusetts U.S.A.

I ett land stort som Amerika står alla möjliga intressen representerade. Bland dessa finns, naturligtvis, skandinavisk folkdans och musik. Regulära dans- och spelträffar tillkommer på olika ställen i landet, och i delstaterna Kalifornien och Maryland kan man under sommaren gå på årligen återkommande veckokurser.

"Scandinavian Week" i Ramblewood, Maryland äger rum varje år under första veckan i juli. Dans- och musiklärare är inbjudna från både Sverige och Norge, och ett hundratal kursdeltagare från hela USA kommer dit. I år var det svenska temat Uppland. Den berömde dansforskaren Bo Peterzon tillsammans med partnern Ing-Britt Dahlström svarade för dansprogrammet; dansmusiken och musiklektionerna sköttes av hela trion Väsen. Man kan tänka sig att det blev spännande.

Var man danssugen kunde man gå varje dag på lektioner i svensk dans, norsk dans, och allmän pardans på grundnivå. Spelmännen bjöds på lektioner på fiol och nyckelharpa på tre olika nivåer. Och på kvällarna fick man chansen att dansa för nöjes skull, eller att spela till dans.

Som spelman tyckte jag att Väsens närvaro var högst kul. Man beundrar Olov Johanssons lätta, avspända spel, och han är också en mycket duktig lärare. I drygt en timme om dagen arbetade vi med traditionella danslåtar, äldre föregångare till polskan, och nykomponerade låtar. Även en hel del spelteknik och spelstil ingick.

Mikael Marin är mest känd för sitt altfiolspel, men han är också duktig på fiol och dessutom begåvad lärare. Vi fick syssla med bl a bondpolskor och polonäser, samt en galet invecklad polska från Finlands svenska delar. Också här fanns spelstil och teknik att få.

Den mångsidige Roger Tallroth stod för en kurs i arrangemang. En grupp blandade instrument – förutom fioler fanns bl a cello och trombon – arbetade under veckan med ett par låtar och framförde dem sedan i läckert arrangemang på sista kvällens elevkonsert.

Väsen svarade också för den svenska dansmusiken, till dagarnas danslektioner och på kvällarna. Magistern Bo Peterzon tyckte bäst om musik i traditionell stil, och Väsen ställde upp med riktiga bondpolskor spelade på tre lånade fioler. På kvällen, å andra sidan, återtog trion sin vanliga form och musiken verkligen svängde. Det var nog också utvidgande för dansarna.

Den som intresserar sig för ensemble och samspel kunde lära sig mycket genom att iakttaga hur Väsen bar sig åt under veckan. Killarna visade ett mycket finslipat samspel och det

var klart att de förstod på varandras tankar. Jag uppskattade också att de lät publiken vara med, de spelade utåt och delade med sig av sina "hemligheter".

Sista kvällen tog killarna sig ut – med hjälp av de duktiga ljudteknikerna – på golvet och spelade mitt i dansvirveln. Vilken fin stämning det blev. Innan Väsens del av programmet slutade, höll Olov ett litet tacktal och berättade om trions äventyr under resan som sträckte sig från New York i öst till Seattle och San Francisco i väst. Det framstod klart att alla – Väsen och kursdeltagarna – hade haft kul under veckan och att de och vi hade blivit goda vänner.

Jo, veckan hade också fler höjdpunkter. Det norska inslaget med dans och musik, särskilt (för min del) Hilde Kyrkboens dansanta spel på hardingfela. Den härliga maten. Tackvisan till Bo och Ing-Britt, i form av ny text till "Första gången som det var lyst." Gammaldansbandet med ett tjugotal ivriga spelmän. Soptunnan som utrustades med ansikte, kjol, och en mopp för hår, vilken stod utanför Väsens hus som en konstig liten kärlekssugen varelse. Men för oss nyckelharpsvänner, var det Väsens närvaro som gjorde denna vecka oförglömlig.

Tack, Matt!
för din utförliga rapport från "over there".

Matt Fichtenbaum leder verksamheten av USA:s motsvarighet till Föreningen Nyckelharpan, ANA – the American Nyckelharpa Association, som i dag har ett sjuttioal medlemmar.

Vi hoppas att snart kunna informera mer om ANA i tidningen Nyckelharpan.

Red.

NATTERGAL

är en grupp om fem kvinnor i San Francisco-området som spelar skandinavisk folkmusik och de har just släppt sin första CD.

Enid Bennion, nyckelharpa och sång; Ruth Anne Fraley, dragospel, sång, flöjt och gitarr; Annie Kanerva, sång, cittra och gitarr; Sarah Kirton, fiol, hardingfela och sång, samt Nettie Wijsman, fiol och sång.

Repertoaren omfattar både traditionellt och nyskrivet material, rent instrumentalt och sång – det mesta är dansmusik.

Rune Rask med några av sina många nyckelharpor.

Nyckelharpsentusiasterna är många i vårt avlånga land. I Lönsboda, norra Skåne, bor Rune Rask. Han är nybliven pensionär och ägnar en stor del av sin tid åt instrumentbygge. Några fioler, altfiol, Göingefela och cirka 8 nyckelharpor hittills.

Bilden på Rune Rask är insänd av Oskar Bodinger som också hjälpt till att stränga upp och spela på harporna.

Salutorget

Under denna rubrik kan alla som är medlemmar i Föreningen Nyckelharpan saluföra eller söka efter instrument. Införandet är gratis.

Platsen är dock inte avsedd för personer eller företag som bedriver kommersiell verksamhet utan enbart avsedd för privatpersoner som söker, byter eller säljer enskilda instrument.

Säljes: Gammal silverbasharpa. Tel 08 - 754 36 62.

LEIF ALPSJÖ MUSIK AB Ring före besök.

Rångsta, VIKSTA, 740 30 BJÖRKLINGE. 018-37 23 00.

Ring för broschyr. Alla mina instrument är finjusterade och spelbara direkt.

FIOLER OCH STRÅKAR.

Barnfioler i olika storlekar. Fullstora fioler både för nybörjare och skickliga. De flesta är äldre, sydtyska byggen av hög kvalitet. Stråkarna köper jag in en och en för att kunna garantera att du får bra kvalitet.

NYCKELHARPOR OCH STRÅKAR.

Hos mig finner du endast välbyggda harpor, klangfulla och lättspelade för 7 000:-, 7 500:-, 8 500:- och så Harry Hedboms. Bättre harpor än Harrys finns inte. Vilken ton! Pris 14 500:-. Stråkar har jag sålt hundratals: 825:- o. 895:-.

BYGGSATSER, STRÄNGAR, ETUIER OCH ALLA TILLBEHÖR.

REPARATIONER. JUSTERINGAR. TAGLING. VÄRDERINGAR.

Nyckelharpor, fioler, stråkar: du får kostnadsförslag beroende på hur mycket du vill kosta på. Kom ihåg att stall, sadel, hakhållare och axelstöd skall provas in individuellt. Det betyder mycket för din trivsel och för ett avslappnat spelsätt. Du får hjälp att välja strängar. Hör av dig så tittar vi tillsammans på dina speldoningar. Hur mycket är din nyckelharpa, fiol eller stråke värd? Du får värdering med skriftligt värderingsintyg för försäkring, vid arv etc.

GARANTIER, KUNSKAP OCH PERSONLIGT ENGAGEMANG.

Efter 26 år som spelman och kursledare och 15 år som stråkinstrumenthandlare har jag lärt mig en del. Eftersom jag har företag får du hos mig köptrygghet enligt konsumentverkets regler. Men det kanske allra viktigaste är att jag tycker om det här jobbet och gärna hjälper andra med bra instrument, tillbehör och service. Hos mig törs du fråga om vad som helst. VÄLKOMMEN!